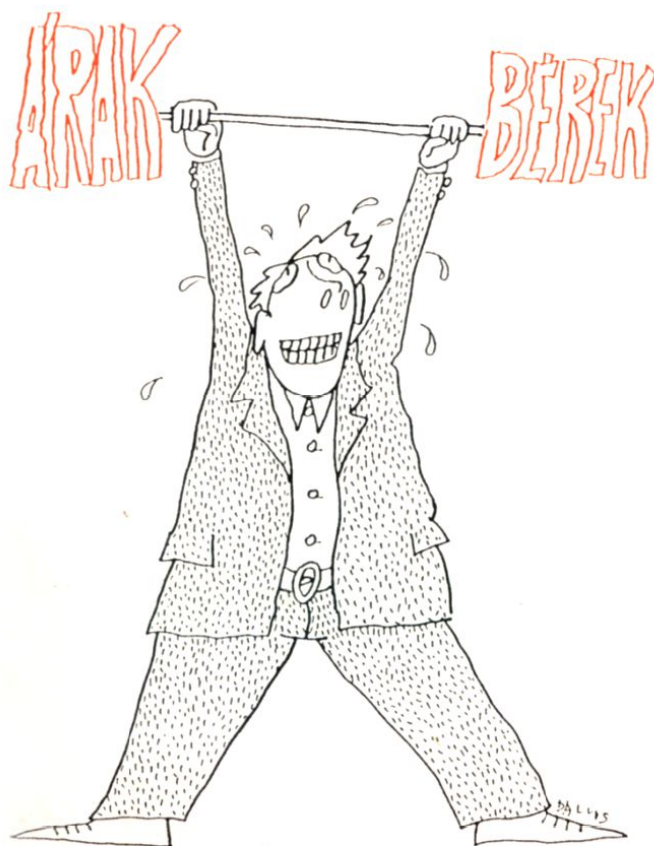

A ZSEBTAPASZ NEM GYÓGYÍT

A LEVEGŐ MUNKACSOPORT
JAVASLATAI A VEZETÉKES ENERGIAHORDOZÓK
ÁRAINAK EMELÉSÉRE

Budapest, 1994. június

Pavics Lázár, Kiss Károly és Lukács András:
**MIÉRT ELKERÜLHETETLEN ÉS HOGYAN
VALÓSÍTHATÓ MEG AZ ENERGIAÁRAK EMELÉSE?**
című tanulmánya alapján összeállította:
LUKÁCS ANDRÁS

Rajzok: DALLOS JENŐ
Tervezés: KATART DESIGN
Nyomás: MESZPRINT Nyomda, Budapest
Kiadja: TALENTO ALAPÍTVÁNY
2041 Budaörs, Pf. 102
Telefon / Fax: 166 - 9866, 185 - 7183, 140 - 6097

A 37 környezetvédő szervezetet tömörítő Levegő Munkacsoport szakértői megvizsgálták, hogy a vezetékes energiahordozók magyarországi árszintje miként befolyásolja a gazdaság alapvető folyamatait, milyen szerepet játszik a társadalom jólétének alakulásában.

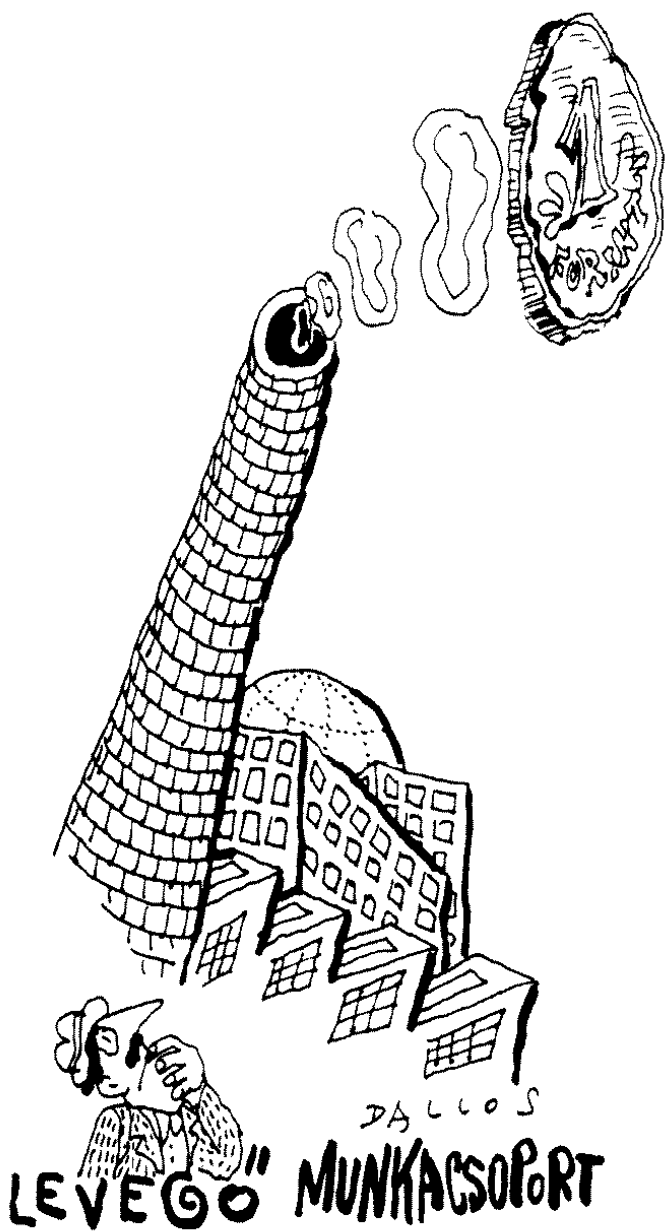
Az elemzések azt mutatják, hogy a vezetékes energiahordozók ára döntő módon befolyásolja életünket, és azt bizonyítják – mint annyiszor – a látszat és a valóság nem esnek egybe.

Ebben a kiadványban a Levegő Munkacsoport arra tesz javaslatot, hogy a vezetékes energiahordozók árának emelésével, valóságossá tételével hogyan tehetjük igazságosabbá a társadalmi teherviselést, hogyan emelhetjük a foglalkoztatottság szintjét, miként csökkenthetjük a munkaerőt sújtó terheket (pl. személyi jövedelemadó), hogyan segíthetjük elő az energiainport csökkenését, az exportképesség növekedését, a vállalkozások versenyképességének fokozását.

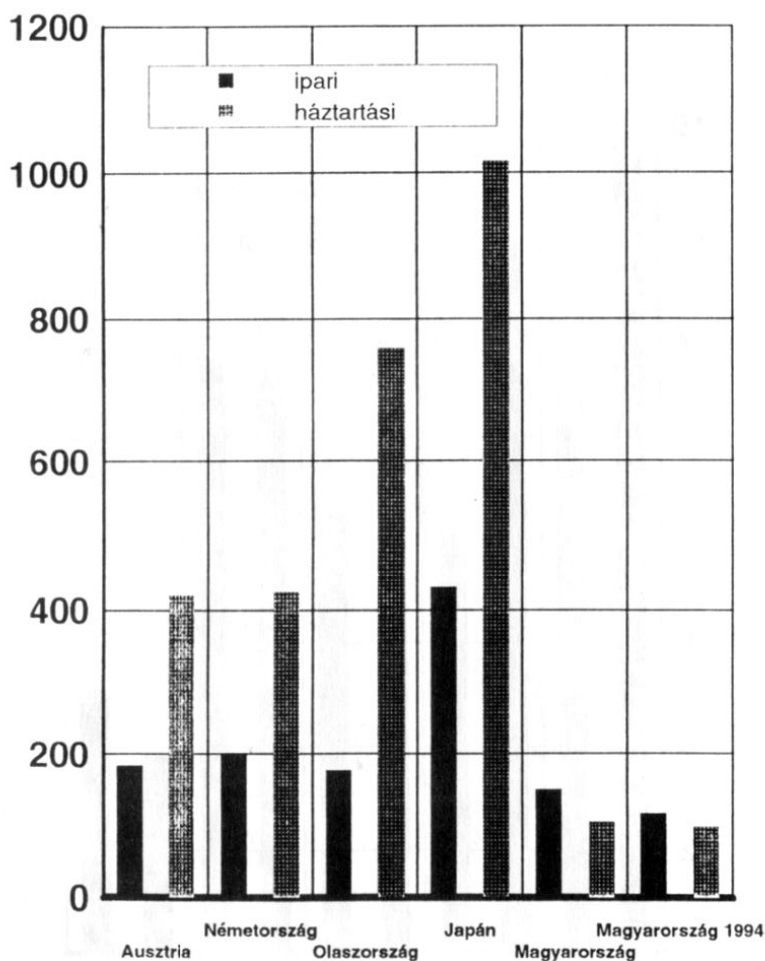
Mindezek mellett a javaslat rámutat talán a legfontosabbra is: milyen módon javíthat az áremelés a természetes és épített környezet állapotán és ezzel egyidejűleg a lakosság egészségének súlyos helyzetén.

A villamosenergia és a földgáz teszi ki az összes hazai energiaszolgáltatás 60%-át. Ezen vezetékes energiahordozók itthoni ára csupán egynegyede-egyharmada (esetenként ötöde-hatoda) a mértékadó európai – pl. németországi – áraknak. Az így keletkező közvetett támogatás összege 1992-ben elérte az évi 300-330 milliárd forintot (ez a bruttó hazai termék mintegy 10%-ának felel meg). 1994 májusáig ez az összeg további 70-100 milliárd forinttal nőtt. Ezen belül a lakossági energiaszolgáltatás támogatása 20-30 milliárd forinttal növekedett (a közben végrehajtott fogyasztói áremelések ellenére), a termelői szektor támogatása pedig 50-70 milliárd forinttal (ez utóbbinál semmilyen árkorrekcióra nem került sor annak ellenére, hogy időközben a forintot többször leértékelték).

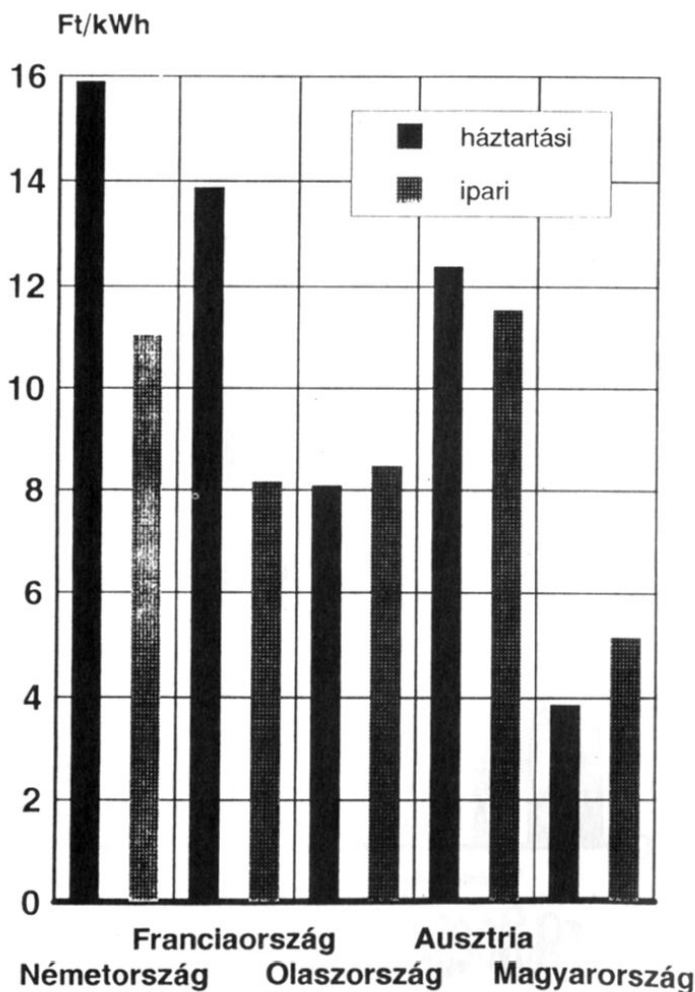
A nyugat-európai energiaáraktól való ilyen mértékű eltérést nem indokolja az általában alacsonyabb hazai árszínvonal. Magyarországon a nyugat-európai szinthez viszonyítva elsősorban a munkaerő olcsó. Az energiatermelésnek viszont a tőkeigénye nagy, a munkaerőigénye pedig igen alacsony, mindössze 5%. **Hazánkban az energia előállításának minden lényeges költségeleme világszintű.**

Földgáz árak nemzetközi összehasonlítása, 1992 \$/1000 köbméter

Villamosenergia árak néhány európai országban, 1994 májusában

A jelenlegi helyzet tarthatatlan, mert ...

... antiszociális

Az alacsony energiaárak fenntartását főleg szociális szempontokkal szokták indokolni. A valóság éppen ennek ellenkezőjét mutatja: ezek az árak rendkívül antiszociálisak.

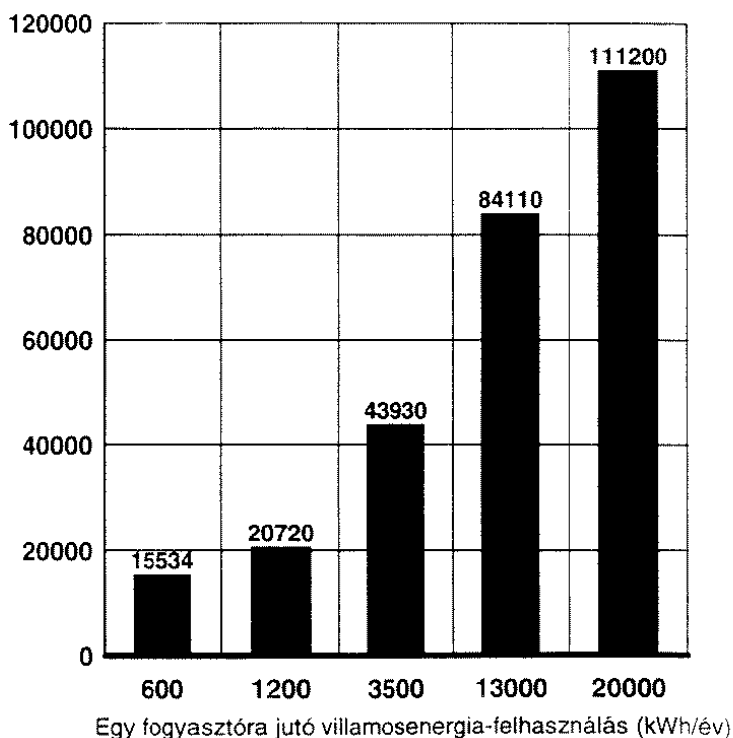
Ha a németországi árakat vesszük alapul, Magyarországon az évente 600 kWh villamosenergiát fogyasztó, szoba-konyhás lakásban élő kisnyugdíjas 15.534 forint támogatásban részesül, ugyanakkor egy többszobás, luxuskomfortú villalakás lakója, aki évente 20 ezer kWh-t fogyaszt, évi 111.200 forint támogatást kap – tehát több mint hétszer annyit mint a kisnyugdíjas.

Hasonló a helyzet a vezetékes gáz fogyasztásánál. Egy kisnyugdíjas, aki csak főzésre használja a gázt, és így évente 300 köbmétert fogyaszt, 7116 forint támogatásban részesül, míg a luxusvilla lakója, aki a teljes fűtését gázzal oldja meg és évente 5000 köbmétert fogyaszt, 94.880 forint támogatást kap – azaz több mint tizenháromszor annyit, mint a kisnyugdíjas. Ha a jómódú családnak két lakása van, akkor a támogatás az évi 200 ezer forintot is meghaladja.

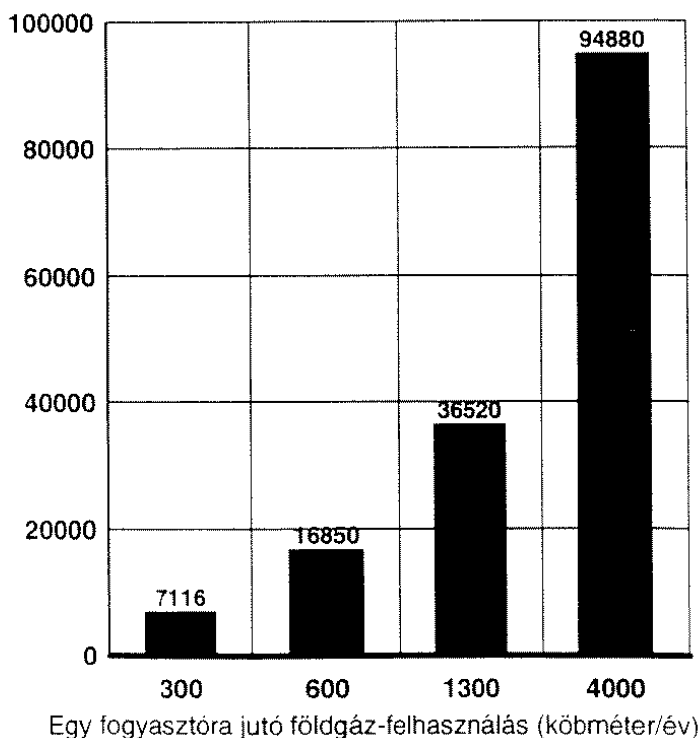
A háztartási villamosenergia fogyasztás rejtett támogatottsága a németországi árhoz viszonyítva

Támogatás (Ft/év)

A háztartási földgáz fogyasztás rejtett támogatottsága a németországi árhoz viszonyítva

Támogatás (Ft/év)

Tehát, aki jómódú, gyakorlatilag a vagyona után kapja az energiaár-támogatást. Ez a gyakorlat ellentétes a leggazdagabb országok szociális piacgazdaságának működésével is, hiszen ott inkább megadóztatják a vagyont, nem pedig dotálják...

Az is erősíti az antiszociális jelleget, hogy a kiskeresetű kényszerhelyzetben van: ha a támogatás az energiaárban van, ő kénytelen azt energiára felhasználni, s energiafogyasztása mérséklésével nem költetheti a megtakarítást másra (nem vehet belőle például tejet vagy kenyeret). Ugyanakkor a gazdag fogyasztónak nincsenek ilyen gondjai...

A környezetszennyezés arányos az energiafogyasztással. Így tehát a legnagyobb környezetszennyezők kiemelt támogatásban részesülnek – közpérzékben. A szennyezést pedig elsősorban a kisfogyasztók szenvedik, akiknek gyakran lehetőségük sincs arra, hogy egészségesebb környezetben éljenek. Budapesten például a belső kerületek levegője is tisztább lenne, ha a budai oldalon csökkenne az energia-pazarlás.

A jelenlegi állapot ütközik a hatályos magyar alkotmánnyal is, amely rögzíti, hogy országunkban jogilag szociális piacgazdaság van. A szociális piacgazdaság fogalmába pedig semmiképp sem tartozhat bele a gazdagok személyi fogyasztásának támogatása.

... ellentétes a piacgazdaság működésével

A piacgazdaság kialakulását súlyosan veszélyeztetik a jelenlegi torz árarányok. A termelők, a vállalatok támogatása az alacsony energiákkal ahhoz vezet, hogy egyenlőtlen versenyfeltételek alakulnak ki, a gazdasági élet szereplőit az árak félrevezető módon tájékoztatják. A fogyasztó nem választhatja meg szabadon, hogy mit

kíván vásárolni (ugyanis nem pénzt kap, hanem helyette egy meghatározott szolgáltatást, akár kéri, akár nem). A torz arányoknak a gazdaságot tönkretevő hatása az elmúlt évtizedek tapasztalatai után országunkban nem szorulnak különösebb bizonyításra.

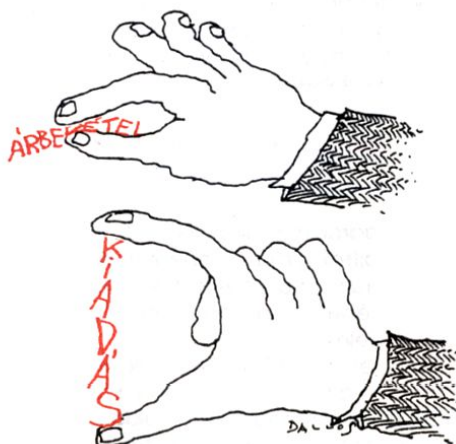
... vállalkozásellenes

Az energiaigényes ágazatok vállalatai jelenleg döntő többségükben állami tulajdonban vannak (nehézvegyipar, kohászat). Ezen nagyhatalmú érdekcsoport mögött áll az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium és több más minisztérium, az ÁV Rt., valamint egyéb hatalmi szervek. Sok az ilyen jellegű személyi összefonódás is: az állami hivatalok vezető tisztviselői közül számosan az energiaigényes cégek felügyelőbizottságának is tagjai. Mivel az ő jövedelmük (nem kis összegekről van szó!) nagyrészt ezen forrásból származik, érthető, hogy mindent elkövetnek a támogatás fennmaradása érdekében.

Mindezzel szemben a magánszféra termékei és tevékenysége többnyire fajlagosan alacsony energiaigényűek, ezért a vállalkozói magánszektor az alacsony energiaár indokolatlanul hátrányosan érinti. Sajnos azonban a vállalkozói érdekképviseléseknek nincsenek olyan erős érdekérvényesítési lehetőségek, mint az állami szektor említett nagyvállalatainak...

... rontja az ország fizetési mérlegét

Az energiahordozóknak több mint a felét külföldről hozzuk be. Az import részaránya a hazai források kimerülésével egyre gyorsabban növekszik. Ezekért dollárral kell fizetnünk, készpénzben és állami

garanciavállalással. Az ország fizetési mérlegében többek között emiatt keletkezik jelentős passzívum.

Az energiaigényes termékek exportja szintén rontja az ország fizetési mérlegét. Ezek nem növelik a nettó devizabevételt, sőt gyakran olyan export-termékünk is virul, amely kifejezetten negatív devizahozamú.

Ilyen például a nitrogén-műtrágya exportja: egy tonna műtrágya (hatóanyagban számolva) exportjáért 117 dollárt kapunk, miközben annak csak az energiaimportjára 192 dollárt fordítunk. Ha ehhez hozzászámítjuk a termék egyéb import-tartalmát (pl. a tőkés-importú berendezéseket), akkor még kedvezőtlenebb eredményre jutunk. Ily módon minden tonna nitrogén-műtrágya exportjával Magyarország 100 dollár támogatásban részesíti az importáló külföldi országot. Ezzel szemben pl. a magyar kiszerelt gyógyszerért, amely közismerten nem energia-, hanem munkaigényes, tonnánként 46 dollárért vásárolhatunk volna ugyanolyan hatóanyagú orosz műtrágyát.

Mindezt figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a nitrogén-műtrágya „üzletén” a magyar nemzetgazdaság évente több milliárd forintot veszít.

... növeli a munkanélküliséget

A hazai alapanyag-termelésnek (kohászat, nehézipar) az alacsony energiaárral történő támogatása eszközöket von el az élőmunka-igényes feldolgozóipartól, ezért a feldolgozóipari és vállalkozói munkahelyek száma csökken. Ez is közrejátszott abban, hogy Magyarországon az utóbbi években több mint 1 millió munkahely szűnt meg, s ez a folyamat napjainkban is folytatódik.

Az energiaigényes termelés támogatása az egyik oka annak, hogy magasan kell tartani az emberi munkaerőt terhelő adókat (személyi jövedelemadó, társadalombiztosítási járulék), ami szintén hozzájárul a foglalkoztatottság csökkenéséhez.

... lehetetlenné teszi az energiaipar környezetvédelmi beruházásait

Az alacsony energiaárak megakadályozzák, hogy az energiatermelő vállalatok végrehajtsák a már elengedhetetlen korszerűsítéseket és környezetvédelmi beruházásokat. A jelenlegi árbevételek azonban már lassan a működőképesség pusztá fenntartásához sem elegendők, s ez a vagyon feléléséhez vezet.

A környezet védelmét szolgáló tevékenységek elhanyagolása azt is jelenti, hogy a jövőben a sokszorosát kell majd fordítani erre a célra, amit szintén a lakosságnak kell megfizetnie. Példaként megemlítenénk, hogy a hazai földgáz- és kőolaj-kutatás és -termelés során az elmúlt

évtizedekben sok ezer mélyfúrást végeztek, viszont az így keletkezett lyukakat nem számolták fel, mivel az akkori politikai vezetés nem tartotta fontosnak, hogy erre a célra pénzt juttasson. A biztonság megőrzése, az átfúrt rétegek épségének megtartása és a termőföld megmentése érdekében a szükséges – több tízmilliárd forintba tehető – munkálatokat mielőbb meg kell kezdeni.

A savas esőket, erdőhalált, tavak élővilágának pusztulását, épületeink, műemlékeink tönkrefételét és egészségkárosodást okozó kén-dioxid-kibocsátás csökkentéséhez a hazai erőművek mielőbbi korszerűsítésére van szükség, aminek költségei ugyancsak tízmilliárd forintokban mérhetők.

Szakértői becslések szerint a működőképesség biztosításához, a további fejlesztések és az elengedhetetlen környezetvédelmi beruházások megvalósításához a vezetékes energiák árait legalább kétszeresére kell növelni.

... akadályozza a privatizációt

Az alacsony energiaárak ma már a privatizáció egyik legnagyobb kerékkötőjévé váltak, mert bizonytalanságban tartják a potenciális vevőket afelel, hogy milyen lesz az adott létesítmény gazdaságossága a megváltozott energiaárak mellett. Ez különösen vonatkozik a villamosenergia- és gázipari vállalatokra, amelyek aligha privatizálhatók reális áron, ha fennmaradnak a jelenlegi energiaárak. Ha az alacsony árakkal privatizálnánk, úgy a tulajdont csak mélyen értéke alatt tudnánk értékesíteni, ami több száz milliárd forintos magyar nemzetgazdasági veszteséggel járna.

Ugyanakkor a Primagáz példája azt bizonyítja, hogy a külföldi vevő az energiaáremelést úgys végrehajtja. Mivel a vagyonhoz (és a piachoz) is már eleve olcsón jutott, hatalmas profitot tesz zsebre – a magyar állam és a fogyasztók kárára. Tehát a jelenlegi árakon történő privatizálás lenne a legrosszabb megoldás a fogyasztók számára is, mert kompenzáció nélkül emelkedne az ár. (Bár a magyar fogyasztók kérhetik a versenyhivataltól egy méltányos ár megállapítását és a cég megbírságolását, mivel egy monopolhelyzetben lévő cég több millió – főleg vidéki – kiszolgáltatott helyzetben lévő fogyasztó kárán tisztességtelenül gazdagszik meg). Nem lenne szerencsés megismételni az elkövetett hibát.

... nemzetközi kötelezettségeinkkel is ütközik

A nemzetközi vállalásainkkal, így például a GATT-egyezményekkel és az Európai Unióval kötött megállapodással ellentétes az energiaáron keresztül történő termelői és export-támogatás.

Egyébként a Világbank szakértőivel folytatott tárgyalásokon 1993

szeptemberében a magyar fél vállalta, hogy a villamosenergia árát 1994-ben és 1995-ben 20-20 százalékkal emeli az indokolt inflációs költségeken felül. (Ez két év alatt az árak 100%-os emelését jelentené oly módon, hogy a lakosság semmiféle kompenzációban nem részesülne.)

... gerjeszti az inflációt

Az alacsony energiaárak fenntartása révén elért antinflációs hatás más területeken gyorsítja az inflációt. Egyrészt az energiaárak támogatásához valahonnan elő kell teremteni a forrásokat, tehát más termékeket vagy tevékenységeket kell fokozottabban adóztatni, másrészt a fentiekben már vázolt okok miatt nem javul a termelékenység, növekszik a környezet szennyezettsége, romlik a lakosság egészsége, ami mind árdrágító tényező, és így hozzájárul az infláció növekedéséhez. Az energiaáremelés inflációs hatása egyébként mérsékelhető a közvetlen adók (a jövedelem- és társasági adók) mértékének csökkentésével, ami különben is kívánatos.

Az energiapar rendkívül tőke- és importigényes ágazat. Az alacsony energiaárak ösztönzik az energiateljesítményfelhasználást, pedig Magyarország éppen tőke- és devizahiányban szenved. Így ez az ösztönzés növeli a forint leértékelése iránti igényt és ezáltal szintén az inflációt gerjeszti.

... hozzájárul a korszerűtlen gazdasági szerkezet fennmaradásához

Az alacsony energiaárak gyorsított ütemben rontják a magyar gazdaság szerkezetét, hozzájárulva a korszerűtlen, túlzottan nyersanyag- és energigigényes tevékenységek fennmaradásához. Az energiaárak emelése előnyösebb helyzetbe hozná a magasabb értéket képviselő és adottságainknak jobban megfelelő munkakultúrát, és a világgazdaság fejlődési irányával összhangban azoknak a termékeknek és szolgáltatásoknak a fejlesztését segítené elő, amelyeket a szellemi részarány magas hányada jellemez. Ezáltal javulna gazdaságunk nemzetközi versenyképessége és csökkenne a munkanélküliség.

Jelenleg az ország sok pénzt fordít a veszteséges ágazatok támogatására. Így ez a pénz megtérülés helyett elvész. Többek között ennek tudható be a nemzeti jövedelem csökkenése. Amennyiben ezen támogatás csupán egy részét a jövedelmező feldolgozóipari ágazatokba fektetnénk, meg többszöröződő jövedelmekre tehetnénk szert.

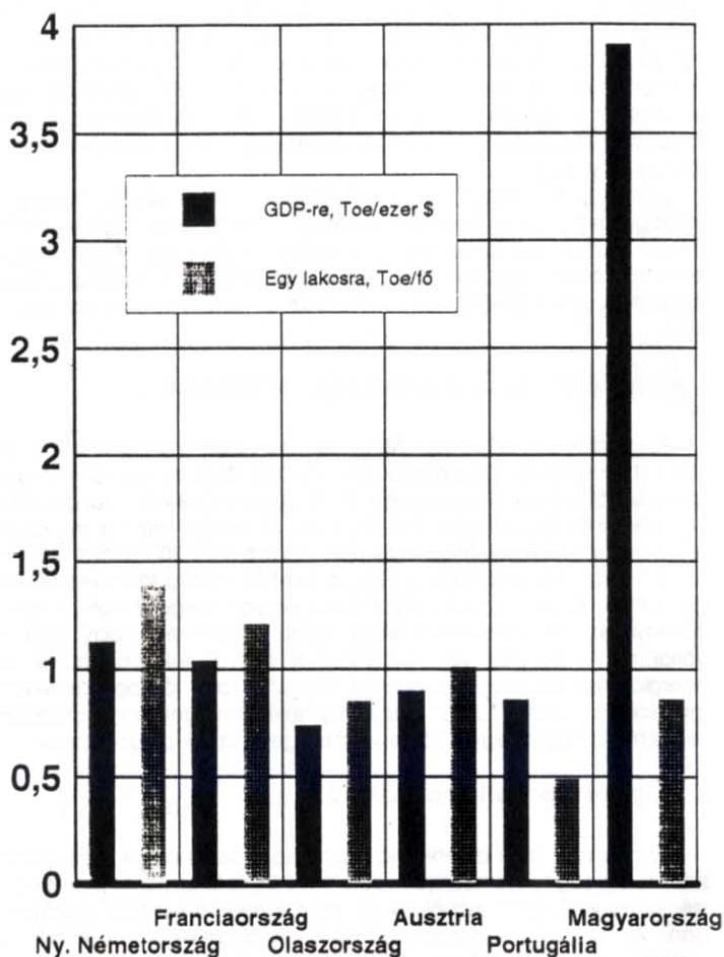
...lehetetlenné teszi a gazdasági tisztánlátást

Az alacsony energiaárak félrevezetőek és ezért a hibás döntések sorozatát váltják ki. Így például 1992-93-ban több, rendkívül energigigényes vállalatnak (Borsodchem Rt., Nitrogénművek Rt., Hungalu Rt., Nitrokémia Rt., Dunafer Rt., TVK Rt.) közel 15 milliárd forinttal mérsékelték a terheit. E cégek még ezek után is több mint 20 milliárd forinttal tartoznak a bankoknak, és az 1993-as évet 10 milliárd forint veszteséggel zárták. Az illetékesek valószínűleg jobban meggondolták volna döntésüket, ha tudatában lettek volna a ténynek, hogy ezek a vállalatok a nyugati versenytársaikhoz képest féláron kapják az energiát, ami további évi több mint 10 milliárd forint támogatást jelent. Így azonban az állam olyan gazdasági tevékenységek fennmaradását segítette, amelyek egyre több veszteséget hoznak az országnak.

... nagyfokú pazarlásra ösztönöz

Az alacsony árak az energia pazarlására ösztönöznek. Magyarországon egységnyi nemzeti jövedelem előállításához háromszor-négyszer annyi energiát használunk fel, mint a nyugat-európai országokban. Az alacsony energiaárak nem ösztönöznek innovációra, a korszerű, energiatakarékos megoldások kifejlesztésére és elterjesztésére.

Néhány ország fajlagos energiaigényessége

Egy korszerű termék árában 80%-os a szellemi munka értéke és 20%-nyi az energia- és anyagköltség. Sajnos a magyar termékek döntő többségére a fordított arány a jellemző. Ez is azt mutatja, hogy milyen iszonyatosan pazarlóan bánunk a meg nem újuló energiával és a nyersanyagokkal, s mennyire kihasználatlanul hagyjuk legfőbb – és folyamatosan megújítható – kincsünket, az emberi munkaerőt.

A korszerű gazdaság az energiafelhasználást nemhogy nem támogatja, hanem jelentős adókkal terheli. A japán energiaárak kétszer olyan magasak, mint a korábban ismertetett német energiaárak.

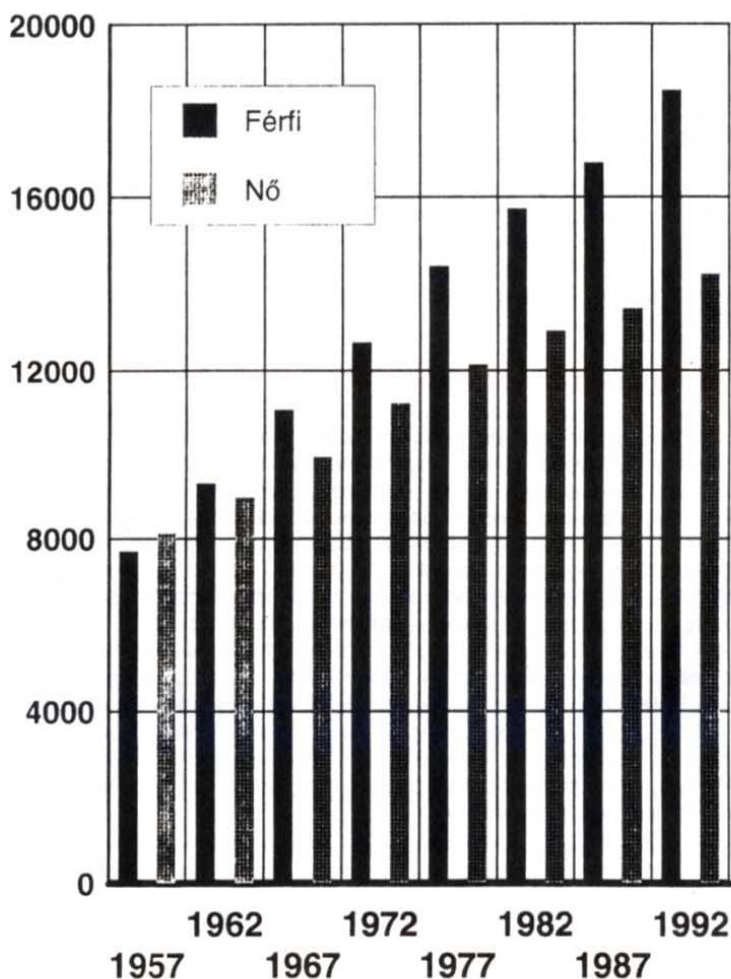
Egyébként az utóbbi időben Németországban is növelték az energiafelhasználást sújtó adókat. Például az ipari földgáz-fogyasztókat az áfán felül is jelentős különadó terheli, amely a felhasználás mennyiségétől függ: évi 12 ezer m³ fogyasztásig 6,8%, 1,2 millió m³ felhasználásig 10%-os, a 123 millió m³-en felüli ipari fogyasztót pedig 21,9%-os adó terheli.

... rendkívül környezetszennyező

Az energiatermelés és -felhasználás Magyarországon is a legfőbb környezetszennyező, amely nagymértékben hozzájárul a lakosság egészségi állapotának gyors romlásához. Például hazánkban a villamosenergia-ipar felelős az összes kén-dioxid kibocsátásának 40%-áért és a nitrogén-oxidok kibocsátásának 19%-áért. Komoly környezeti és egészségi károkkal jár a szén, az olaj és a földgáz kitermelése is. Az alacsony energiaárak nem ösztönözik a takarékos-ságra, s így hozzájárulnak környezetünk pusztításához.

A környezetszennyezés egyik jóvátehetetlen következménye a lakosság egészségi állapotának gyors romlása. Mivel ezek a betegségek általában több év alatt alakulnak ki, a jelenlegi helyzet részben a korábbi évek – a mainál sok szempontból kedvezőbb – környezeti állapotának eredménye. Ezt figyelembevéve elgondolni is félelmetes, mennyire romlik majd a lakosság egészsége az elkövetkező években, ha nem cselekszünk azonnal.

A daganatos halálozások számának alakulása Magyarországon

Hogyan tovább?

(A Levegő Munkacsoport javaslatai az áremelésre és kompenzációra)

Azonnali, nagymértékű áremelés szükséges

Az elmúlt évtizedek világosan megmutatták, hogy hová vezetnek az alacsony energiaárak. A jelenlegi árak további megtartása egyre gyorsuló ütemben rontaná nemzetgazdaságunk pozícióját a fejlett országokéhoz viszonyítva. Tehát Magyarország számára igen káros lenne bármiféle további halogatás. Minél előbb esünk át ezen, a gazdasági élet egyes szereplői részére valóban fájdalmas intézkedésen, annál nagyobb lesz az esélyünk arra, hogy megindul a gazdasági fellendülés.

Úgy látjuk, hogy most van az utolsó időpont, amikor még mi határozhatjuk meg az energiaárrendezés módját és mértékét. Később már a piaci és környezeti kényszerek olyan őrliásivá növekedhetnek, hogy a kérdés társadalmilag kezelhetetlenné válhat.

Amint említettük, a vezetékes energiák magyarországi árai jelentősen elmaradnak a nyugat-európai szinttől: a német árszínvonalhoz képest a hazai lakossági ár annak kb. 1/3-a, a hazai termelői mintegy fele. A hazai infláció is számottevő (a fogyasztói ár évi emelkedése 20% körül, a termelői áré kb. 12%). Ebből az a következ-

tetés vonható le, hogy csupán ahhoz, hogy a hazai árelemaradás (azaz támogatás) összege ne növekedjen tovább, a fogyasztói árat évente legalább 60%-kal kell emelni.

Elengedhetetlen a kompenzáció

A viszonylag alacsony hazai jövedelmi szintek miatt az energiaárak emelését a háztartási fogyasztók bizonyos rétegei felé általános kompenzációval lehet (és kell!) megoldani. Komoly figyelmet kell fordítani arra, hogy az energiaáremelés ne rontsa jelentősen az élet minőségét, különös tekintettel az egyébként is hátrányos helyzetben lévő rétegekre. Azt azonban, hogy az energia drágább lesz, valamilyen mértékben mindenkinek kell éreznie, mert egyébként nem indulnak be a megtakarító, racionalizáló és helyettesítő hatások, melyek végül is az intézkedés célját és értelmét jelentik. Másrészt az áremelésből származó bevétel egy részét az energiatakarékosságot elősegítő megoldások támogatására kell felhasználni.

Az előzőkhöz hasonlóan kell kezelni, vagyis differenciáltan kompenzálni szükséges az áremelést a kommunális szektornál (iskolák, kórházak, egyházak, kulturális intézmények, tudományos kutatóintézetek stb.) és egyes közszolgáltatásoknál (tömegközlekedés, vasúti szállítás, közvilágítás, stb.).

Konkrét javaslataink az áremelésre

Az alábbiakban konkrét javaslatot teszünk az energiaárrendezés kivitelezésére. A fentebb leírtaknak megfelelően abból indultunk ki, hogy az árrendezés érdemben csak egy lépcsőben, megfelelő kompenzáció mellett és érdemleges energiaracionálizációs program keretében hajtható végre. A számításoknál azt feltételeztük, hogy az intézkedések következtében a villamosenergia és a gáz fogyasztása 10%-kal csökken. (E fogyasztás-csökkenés két tényezőből tevődik össze: egyik fele az áremelés miatti fokozottabb takarékságból adódik, a másik pedig a különböző energiamegtakarítási és -racionálizációs intézkedések eredményeként következik be.)

Az egyszeri nagymértékű áremelést követően az árak folyamatos karbantartása szükséges, nehogy megismétlődjön a fent leírt hátrányok sorozata. Az árrendezések felelőse a jövőben a Magyar Energia Hivatal lesz.

Az alább javasolt összegeken természetesen lehet (és kell is) még vitatkozni, úgy véljük azonban, hogy helyesen mutatják meg a szükséges rendezés mértékét és irányait.

A lakossági villamosenergia árát 119%-kal javasoljuk emelni, tehát a jelenlegi 4,43 Ft/kWh átlagárról 9,70 Ft/kWh-ra. Ez a lakosság terheit évi 48 milliárd forinttal emeli.

A földgáz lakossági fogyasztói árát 112%-kal javasoljuk emelni, tehát a jelenlegi 9,90 Ft/m³-ről 21 Ft/m³-re. Ennek éves kihatása a lakosságra 34 milliárd forint.

E két tényező összesen évi 82 milliárd forintot tenne ki, ami teljes évre számolva közel 3%-os fogyasztói árindex-növekedéssel járna.

A kompenzációra a fogyasztói árkihatás 40%-át célszerű figyelembe venni, tehát 32 milliárd forintot.

A hőenergia jelenlegi árát egy lépcsőben 60%-kal javasoljuk emelni, ez a fogyasztók terheit 27 milliárd forinttal növeli. A kompenzációra 12 milliárd forintot célszerű félretenni, mivel itt a lakosságon kívül jelentős a kommunális szektor kompenzálásának igénye is. Külön gondot jelent a lakóházi kompenzáció, mivel a megtakarítás nem az egyénektől, hanem a teljes rendszer működésétől függ. Ezért a lakótelepekre külön kompenzációs programot kell készíteni (szigetelések, egyedi hőmérési rendszerek, stb. alkalmazása).

A termelői célra felhasznált villamosenergia átlagos értékesítési árát a jelenlegi 5,20 Ft/kWh-ról 8,50 Ft/kWh-ra javasoljuk emelni, ami 63%-os növekedésnek felel meg. A termelői szektorra történő kihatás éves szinten 53 milliárd forintot tesz ki. Ebből 13 milliárd forintot javaslunk a kommunális szektor kompenzálására, valamint energiaracionalizálásra fordítani (többek között új munkahelyek létesítése céljából). Az összeg felosztására külön részprogramokat célszerű készíteni (pl. a közvilágítás kompakt fénycsövekkel történő ellátására).

A földgáz viszonteladói (gerincvezetéki) árát 64%-kal javasoljuk emelni. Ennek hatása évente 29 milliárd forintot tenne ki, amelyből mintegy 6 milliárd forintot szükséges kompenzációra és energiaracionalizálásra félretenni. Ezt a kompenzációs összeget csak a megfelelő részprogramok kidolgozása és elfogadása után szabad szétosztani.

Az energiaár-emelés hatásai (milliárd Ft)

	Jelenlegi eltérés a német ártól*	Az áremelés összege**		Kompenzáció
		változatlan fogyasztás esetén	10%-os fogyasztáscsökkenés esetén	
Lakossági felhasználás				
Villamosenergia	100	53 (119%)	48	19
Földgáz	83	37 (112%)	34	13
Összesen	183	90	82	32
Termelői célú felhasználás				
Villamosenergia	95	59 (63%)	53	13
Földgáz	80	32 (61.5%)	29	6
Összesen	175	91	82	19
Hőenergia (kb)	70	30	27	12
Mindösszesen	428	211	191	63

* A jelenlegi rejtett támogatások összege

** A fogyasztókat terhelő többlet kiadás

Javaslataink a kompenzációra

A kompenzáció számára biztosítandó összeget több forrásból célszerű előteremteni, így:

- az áremelések egy részéből,
- az energiaszektor vagyontárgyainak értékesítése révén keletkező árbevételnek azon részéből, amely a magasabb árból következő „vagyonhozadék”-ot teremti meg,
- külső hitelekkel és segélyekből.

Tekintettel az áremelés jelentős mértékére, sokféle kompenzációra van szükség.

A szociális kompenzációt az energiaszolgáltató cég számlájának kiegyenlítésére kell folyósítani, ezért azt egyenesen a cég számlájára kell átutalni. Ennek megfelelően a fogyasztó számlája két részből áll majd: egyrészt feltünteti a teljes számlárat, másrészt ebből levonja a kompenzációt. A fogyasztó csak az így kiszámított különbözetet téríti. Amennyiben a fogyasztás változatlan szintű, úgy a kompenzáció miatt egy bizonyos korlátozott fogyasztási tartományban a fogyasztó csak a számlán látja az ár növekedését, pénztárcája nem érzi azt. Fogyasztás-megtakarítás esetén (az előző időszak fogyasztásához viszonyítva) a kompenzációs különbözetet a fogyasztó készpénzben megkapja.

Javasoljuk, hogy a villamosenergiánál évi 1000 kWh fogyasztásig (állandó lakóhelyen számolva) teljes kompenzáció érvényesüljön, 1000 és 2000 kWh éves fogyasztás között pedig 50%-os kompenzáció. Az ezt meghaladó fogyasztás egyáltalán ne részesüljön kompenzációban (kivéve a nagycsaládosokat, továbbá külön rendezendő az éjszakai áramfogyasztás fűtési mennyisége).

A földgáz esetében évi 600 m³-es fogyasztásig a kompenzáció 100%-os lenne, 600 és 1000 m³ között pedig 50%-os. E felett teljes ár érvényesül, semmilyen közvetlen kompenzáció nem jár (még a 600 m³ alattinak megfelelő sem). Az energiaracionalizást célzó hitelekre azonban kedvezményes kamatot célszerű biztosítani. (Ez is új munkahelyeket teremt.)

A kompenzáció egy részét a nagycsaládosok számára javasoljuk folyósítani a családi pótlékon keresztül a rászorultsági elv alapján.

Az intézkedések adókihatásait a következő módon javasoljuk rendezni.

A lakosság kompenzációs bevételei nem képeznek szja-adóalapot (a szociális segélyhez hasonlóan). Az egyértelmű törvényi rendezés érdekében a személyi jövedelemadóról szóló törvényt egy ilyen értelmezéssel szükséges kiegészíteni. A kompenzáció összege (a régi lakbéremelési konstrukcióhoz hasonlóan) a jövedelmek növekedésének bizonyos arányában egy belátható időn belül beépülne a lakosság jövedelmébe.

Számításaink szerint az energiaáremelések a törvényben előírányzott mértéken felül kb. 16 milliárd forinttal növelik az állami költségvetés áfa-bevételeit. Ezt az összeget a kompenzációs alapba kell visszautalni a költségvetésnek.

A személyi jövedelemadó csökkentése szükséges

Nemzetközi versenyképességünk javítása érdekében szükséges az egyetlen valódi erőforrásunk, a munkaerő terheinek csökkentése. A bruttó munkabér összehasonlítása versenytársainkkal (cseh, szlovák, lengyel) azt mutatja, hogy ez a viszonyított országokhoz képest nálunk a legmagasabb, ami főleg az adóknak és járulékoknak szinte kizárólag a munkabérre történő ráakódása miatt következett be. Ezért szükséges adórendszerünk teljes felülvizsgálata olyan módon, hogy a bért terhelő részt mérsékeljék. Ez az export motorja lehetne, ugyanakkor az importot ösztönző forgalmi adókat ezzel összhangban emelni szükséges. Például a folytonos forintleértékelés helyett egy 5 százalékpontos áfa-emelés nagyobb importfékező hatású és kisebb inflációval jár, mivel az 5 %-os küszöbkülönbség állandó marad és nem inflálódik, újabb leértékelést vonva maga után. Ebben az esetben nem jelentkezik az ún. inflációs várakozás sem.

Tehát a magyar bérköltségek terheinek mérséklése érdekében olyan adómódosítást javaslunk, amelyben a jelenlegi 25%-os áfát 30%-ra emelnék, s ennek bevételi többletével (közel 50 milliárd forint) mérsékelnék a bért terhelő adókat és járulékokat.

A bérterhek csökkentése azért is sürgető, mert a Magyarország munkaképes lakosságához viszonyított óriási (több mint 1 millió) munkahelyvesztés okozta gazdasági hátrányt minél hamarabb fel kell számolni. A munkahelyüket veszített állampolgáraink (regisztrált munkanélküliek és ebből a gondozásból kiesettek) munkavégző képessége az eltelt idő arányában rohamosan csökken, ezért a kérdés rendezése nem tűr további halasztást.

A fenti hatások együttesen javítják a magyar élőmunka versenyképességét. Egyrészt abszolút mértékben az szja mérséklésével, másrészt mert viszonylag olcsóbbá válik a munkabér az energiával szemben. Ez strukturális szempontból rendkívül kedvező hatást gyakorol a magyar gazdaságra.

Az energiahatékonyság

Az energiaracionalizálási kompenzáció az energiateljesítmény hatékonyságát növelő befektetésekre adott hitelek garanciájára, kamatpreferenciájára, valamint a témával kapcsolatos egyéb kiadások fedezésére szolgál. Ily módon tovább nőnek az energiaár-emelés kedvező strukturális hatásai. Ez azt is jelenti, hogy jelentős

számú új munkahely jön létre - sokkal több mint amennyi munkahely az energiaigényes ágazatokban megszűnik. A nemzetgazdaság hatékonysága növekszik, javul a jövedelmezőség és így a program bizonyos idő után (előreláthatólag 4 év elteltével) „önjáróvá” válik.

Az energiaáremelés és az energiaracionalizálási program együttes hatásainak következtében kb. 10 ezer fővel csökkenne a veszteséges, energiaigényes ágazatokban a foglalkoztatottság, ugyanakkor az energiaracionalizálási program megvalósítása eredményeként a szolgáltatóiparban kb. 50 ezer fős igen jövedelmező munkahely létesülne, valamint a pótlólagos keresletnek eredményeként további 10-20 ezer munkahely teremődne a feldolgozóipar energiaracionalizálást kiszolgáló ágazataiban. Végeredményben a hatékony ágazatokat élénkítő intézkedések következményeképpen egy sor területen pótlólagos fizetőképes kereslet keletkezik, ami következtében további több tízezer munkahely létesül a magyar gazdaságban. Így a keletkező új munkahelyek száma végső soron elérheti a 100 ezret.

A program végrehajtása jelentős export-növekedés alapjait teremtheti meg, ami évi több száz millió dollárt kitevő többletkivitelt eredményezhet. Az energiaracionalizálási program következtében megtakarított energiaiimport évente 300 millió dollárra becsülhető. Az exporttöbblet és az importmegtakarítás együttes hatására az ország fizetési mérlege optimális esetben évi egy milliárd dollárral javulhat.

Felmerül a kérdés, hogy a vezetékes energiahordozók árának emelése nem vezet-e oda, hogy fokozódik a kevésbé környezetkímélő tüzelőanyagok - elsősorban a szén - felhasználása. A vezetékes energiahordozók árszintjének az európai árszint közelébe hozása a válságban lévő magyar szénbányászatot újból versenyképessé teheti. A még működő és nemzetközileg is versenyképes szénbányák életkora meghosszabbodik. Ez azt jelenti, hogy a meglévő szénbánya-eszközök értelmetlen leírása lefékeződik. Ezen eszközök használata és a szénbánya-munkahelyek továbbra is fennmaradnak. Tehát egy társadalmi optimum-állapot teremődik meg. Természetesen mindez nem biztosít anyagi alapot az új bányaberuházások indítására. Ahhoz viszont szükséges intézkedéseket tennünk, hogy a jelenleg olcsó importált szén ne szorítsa ki a magyar szenet, valamint a környezetkímélőbb energiahordozókat. Tehát vámokkal, kontingensek meghatározásával és egyéb előírásokkal korlátozni kell az importot.

Egyébként a vezetékes energiahordozóknak számos olyan előnye van, amely kétségesse teszi, hogy még a megváltozott árviszonyok mellett is növekedne a szénfelhasználás.

Az eredmény

Az eddigiekből következik, hogy a javasolt intézkedések:

- csökkentik a szociális feszültségeket,
- javítják a piacgazdaság működését,
- érezhetően növelik a foglalkoztatottságot,
- elősegítik az energiatakarékosságot, az ésszerű energiatelhasználást,
- növelik a hazai munkaerő versenyképességét,
- csökkentik az ország importfüggését,
- előmozdítják a magas szellemi-munka aránnyal rendelkező termékek és szolgáltatások fejlesztését,
- hozzájárulnak a gazdaság korszerűsítéséhez,
- javítják a vállalkozások helyzetét,
- fokozzák a magyar gazdaság exportképességét, és nem utolsósorban
- védik természetes és épített környezetünket és az emberek egészségét.

A Levegő Munkacsoport kéri Önt, ha egyetért érveinkkel, segítse a környezetvédő mozgalmak munkáját. Csatlakozzon a helyi vagy országos környezetvédő szervezetekhez! Javasoljuk, hogy olvassa rendszeresen a Levegő Munkacsoport és a Magyar Közlekedési Klub **LÉLEGZET (Közlekedés és Környezetvédelem)** című havilapját, amely rendszeres tájékoztatást ad a környezetvédő mozgalmak tevékenységéről, Magyarország és a világ környezeti állapotáról.

Levegő Munkacsoport
2041 Budaörs, Pf. 102
Telefon/fax: 166-9866, 186-8854, 185-7183, 140-6097

Kérem, hogy küldjenek ingyenes mintapéldányt LÉLEGZET című havilapjukból, előfizetési csekket és további tájékoztatást tevékenységükről.

(Az előfizetési díj egy évre 600 Ft, diákoknak és nyugdíjasoknak 300 Ft).

Környezetvédelmi tevékenységük elősegítésére

..... Ft-ot utalok át a Levegő Munkacsoport pénzügyi háttérét biztosító Talento Alapítvány MHB 323-10511 sz. bankszámlaszámára (az adóalapból levonható a jogszabály által meghatározott mértékben).

..... Ft-ot utalok át a Magyar Közlekedési Klub MHB 323-88880-21099 sz. bankszámlaszámára.

Név:

Intézmény esetén a képviselő neve:

Cím:

Irányítószám:

Telefon:

Fax:

ÉRVEK
ÉRVEK
ÉRVEKÉRVEK
ÉRVEK
ÉRVEK

PALOS

